

5. Gomber, P., Koch, J. A., and M. Siering. "Digital Finance and FinTech: Current Research and Future Research Directions". *Journal of Business Research*, no.79, 2017, pp. 1-8. Ideas, ideas.repec.org/a/spr/jbecon/v87y2017i5d10.1007_s11573-017-0852-x.html. Accessed 9 April 2023.
6. Kshetri, N. "Blockchain's roles in meeting key supply chain management objectives." *International Journal of Information Management*, no.39, 2018, pp. 80-89. Ideas, ideas.repec.org/a/eee/ininma/v39y2018icp80-89.html. Accessed 9 April 2023.
7. Nakamoto, S. "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System." 2008. Ussc, ussc.gov/sites/default/files/pdf/training/annual-national-training-seminar/2018/Emerging_Tech_Bitcoin_Crypto.pdf. Accessed 9 April 2023.
8. Shiklo, B. "IoT for Smart Banking and Finance." Scnsoft, scnsoft.com/blog/iot-in-banking-and-financial-services. Accessed 10 April 2023
9. Tapscott, D., and A. Tapscott. "Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is Changing Money, Business, and the World." Amazon, amazon.com/Blockchain-Revolution-Technology-Changing-Business/dp/1101980133 Accessed 11 April 2023.
10. Bernaziuk, O.O. "The problem of scientific definition of the concept of digital technologies in law." *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, Series Law*, vol. 2, no. 47, 2017. pp. 83 - 86. Dspace, cutt.ly/V5OTdY1. Accessed 10 April 2023.
11. Dudynets, L.A. "The development of financial technologies as a factor of modernization of the financial system." *Global and national economic problems*, vol. 22, 2018, pp. 794-798.
12. Kalashnikova, T.V., and S.A. Samokhina. "Market development for financial technologies in Ukraine as a factor of promoting financial inclusion." *Bulletin of the KHNAU named after V.V. Dokuchaeva Economic sciences series*, vol. 3, 2018, pp. 201-210.
13. Mazaraki, A., and S. Volosovych. "Fintech in the system of social transformations." *Bulletin of KNTEU*, vol. 2, 2018, pp. 5-16.
14. Musienko, Yu. "All about the types and creation of smart contracts." Merehead, merehead.com/ua/blog/how-develop-smart-contract/. Accessed 11 April 2023.
15. Nekt, K. H. "Advantages and Disadvantages of Smart Contracts as Grounds for Property Rights." *Bulletin of NTUU "KPI". Political science. Sociology. Law*, no. 3 (47), 2020, pp. 101-105. Visnyk-ppsp, visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/229494/228501. Accessed 11 April 2023.
16. Pochenchuk, H.M. "Financial technology: development and regulation." *Economy and society*, vol. 13, 2017, pp. 1193-1200.
17. Semenoh, A.Yu. Kryvych, Ya.M., and S.V. Tsyrylyk. "FinTech technologies: the nature, role and importance for the economy of the country." *Bulletin of I.I. Mechnikov Odesa National University. Series: Economics*, vol. 2(67), 2018, pp. 100-105.
18. Tarasiuk, M.V., and O.O. Koschieiev. "Innovation in the global digital sphere: evaluation of transformations." *Current issues of international relations*, vol. 131, 2017, pp. 94-110.
19. FinTech in Ukraine: Report of the USAID "Transformation of the financial sector and the innovation Park", *UNIT.City*, 2018. Data.unit.city, data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf. Accessed 15 April 2023.
20. Shyshkina, O.V. *The mechanism of financial risk management of industrial enterprises: theory, methodology, practice*. Chernihiv, ChNTU. 2020

УДК 330.322.5:336.73]:338.1

doi: 10.15330/apred.2.19.143-159

Ільчук В.П.¹, Шномер Т.О.², Шномер А.М.³

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

¹Національний університет
«Чернігівська політехніка»
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів, банківської справи та
страхування,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів,
14035, Україна,

тел.: +380963839256
e-mail: ivp5@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4844-1326

²Національний університет
«Чернігівська політехніка»
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів, банківської справи та
страхування,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів,
14035, Україна,
тел.: +380966443261
e-mail: tanya_shpomer@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6680-5889

³Національний університет
«Чернігівська політехніка»
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів, банківської справи та
страхування,
вул. Шевченка, 95, м. Чернігів,
14035, Україна,
тел.: +380636248747
e-mail: 6248747@gmail.com
ORCID: 0009-0006-6326-0266

Анотація. Проаналізовані існуючі підходи до оцінки інвестиційного потенціалу суб'єктів ринку, що обумовлені їх роллю в інвестиційному процесі: як об'єкта вкладення капіталу, як інвестора і як суб'єкта, який поєднує функції інвестора і об'єкта вкладення капіталу. У відповідності до цього пояснено виникнення різних видів інвестиційного потенціалу: «зовнішнього», що відповідає суб'єктам, функціонування і розвиток яких залежить від зовнішніх джерел інвестування, «внутрішній» - який стосується суб'єктів ринку, спроможних бути інвестором, і «сукупний», що відповідає тим суб'єктам ринку, які поєднують функції залучення коштів та їх інвестування.

Виокремлені фактори макро- і мікросередовища, які формують складові «можливості» і «ресурси» для всіх видів інвестиційного потенціалу, при цьому фактори макросередовища характеризують інвестиційний клімат, а фактори мікросередовища – інвестиційну привабливість суб'єктів ринку. Так, до факторів зовнішнього середовища, які визначають інвестиційний клімат, відносяться такі: нормативно-правове поле; стан інвестиційного ринку, стан фінансово-кредитної системи, стан валютного регулювання, стійкість національної валюти і т. ін. А до факторів внутрішнього середовища, які визначають інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання, можна віднести: ефективність управління кадрами, фінансовими ресурсами, партнерськими зв'язками, перспективи економічного зростання і т. ін.

Розроблена схема формування і використання сукупного інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ (НФУ), яка показує функціональні зв'язки між зовнішнім і внутрішнім інвестиційними потенціалами. Представлений алгоритм оцінки інвестиційного потенціалу НФУ.

Відмічено наявність різних методик оцінки інвестиційного потенціалу. Зазначається, що на сьогодні відсутня єдина загально визнана методика оцінки інвестиційного потенціалу, немає коректного поєднання якісних і кількісних показників його оцінки, що показує необхідність подальших досліджень зазначеної проблеми.

В процесі дослідження встановлено, що існуюча практика оцінювання інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання, що поєднують функції залучення інвестиційних ресурсів і їх вкладання в інші суб'єкти ринку, показує спроби використання різнопланових показників

якісної і кількісної оцінки інвестиційного потенціалу в одній методиці, що створює проблему їх коректного поєднання для достовірної оцінки зазначеного потенціалу.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, небанківські фінансові установи, суб'єкти ринку, фактори макро- і мікросередовища, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, методики оцінки.

Ilchuk V.P.¹, Shpomer T.O.², Shpomer A.M.³

ASSESSMENT OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS

¹Chernihiv Polytechnic National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance, Banking and Insurance,
Shevchenko Str., 95, Chernihiv,
14035, Ukraine,
тел: +380963839256
e-mail: ivp5@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4844-1326

²Chernihiv Polytechnic National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance, Banking and Insurance,
Shevchenko Str., 95, Chernihiv,
14035, Ukraine,
тел: +380966443261
e-mail: tanya_shpomer@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6680-5889

³Chernihiv Polytechnic National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance, Banking and Insurance,
Shevchenko Str., 95, Chernihiv,
14035, Ukraine,
тел: +380636248747
e-mail: 6248747@gmail.com
ORCID: 0009-0006-6326-0266

Abstract. The article analyzes existing approaches to the assessment of the investment potential of market entities, which are determined by their role in the investment process: as an object of capital investment, as an investor, and as an entity that combines the functions of an investor and an object of capital investment. In accordance with this fact, the emergence of different types of investment potential is explained, namely «external», which corresponds to entities whose functioning and development depends on external sources of investment, «internal» - which refers to market entities capable of being an investor, and «aggregate», which corresponds to those market entities that combine the functions of attracting funds and investing them.

The macro- and micro-environment factors that form the components of «opportunities» and «resources» for all types of investment potential are singled out, while the macro-environment factors characterize the investment climate, and the micro-environment factors - the investment attractiveness of market entities. Thus, the factors of the external environment that determine the investment climate include the following: regulatory and legal field; the state of the investment market, the state of the financial and credit system, the state of currency regulation, the stability of the national currency, etc. And the factors of the internal environment that determine the investment attractiveness of a business entity include: the effectiveness of personnel management, financial resources, partnership relations, prospects for economic growth, etc.

The scheme for the formation and use of the aggregate investment potential of non-banking financial institutions (NFIs) has been developed, which shows the functional connections between external and internal investment potentials. The algorithm for assessing the investment potential of NFU is presented.

The presence of various methods of assessment of investment potential is noted. It is noted that today there is no single universally recognized method of assessing investment potential, there is no correct combination of qualitative and quantitative indicators of its assessment, which shows the need for further research into the specified problem.

In the process of research, it was established that the existing practice of assessing the investment potential of business entities, which combines the functions of attracting investment resources and investing them in other market entities, shows attempts to use various indicators of qualitative and quantitative assessment of investment potential in one methodology, which creates a problem their correct combination for a reliable assessment of the specified potential.

Keywords: investment potential, non-banking financial institutions, market entities, macro- and microenvironmental factors, investment climate, investment attractiveness, assessment methods.

Вступ. Досягнення високих темпів економічного зростання та технологічного переоснащення базових галузей економіки, як умови забезпечення економічної незалежності та обороноздатності України, вимагає активізації інвестиційних процесів, що потребує розробки нових схем і механізмів залучення коштів потенційних інвесторів. Розв'язання проблем інвестиційного забезпечення базових галузей економіки багато в чому залежить від ефективного функціонування фінансового ринку, інвестиційних можливостей основних його суб'єктів – банківських та небанківських фінансових установ. Саме НФУ, потенційні інвестиційні можливості яких до теперішнього часу належним чином не оцінені, викликають зацікавленість з точки зору дослідження їх інвестиційного потенціалу, процесів його формування і оцінки як вагомого резерву постачання інвестиційних ресурсів в реальний сектор економіки. Слід зазначити, що формування та ефективне використання інвестиційного потенціалу суб'єктів фінансового ринку, зокрема НФУ, сприяє розвитку продуктивних сил, відновленню занедбаних за роки деіндустріалізації та знищених під час війни базових галузей економіки, зростанню обсягів ВВП, підвищенню фінансової стійкості, надійності та інвестиційної привабливості країни для вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

Дослідженню процесів формування та оцінки інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання присвячена значна кількість наукових праць вчених-економістів, серед яких Аралов О. С., Бабчук А. М., Боровик Л. В., Бударна В. О., Васіна А. Ю., Ворсовський О. Л., Говорун Я. В., Грищенко В. Ф., Єпіфанов А. О., Желюк Т. Л., Здреник В. С., Кутаренко Н. Я., Кукош М. С., Кобушко І. М., Коритько Т. Ю., Крук О. М., Литюга Ю. В., Мельник А. Ф., Нечитайло У. П., Олександренко Т. В., Тимошук О. М., Туріянська М. М., Попович Т. І. та ін., які зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних основ дослідження інвестиційного потенціалу, обґрунтування наукових підходів до вивчення процесів та механізмів його формування, нарощування та оцінки.

Відаючи належне вагомим науковим здобуткам зазначених вчених, все-таки залишаються невирішеними питання щодо особливостей формування, нарощування та оцінки інвестиційного потенціалу НФУ, визначення їхньої інвестиційної спроможності стати у майбутньому додатковим джерелом інвестування розвитку національної економіки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження структури та визначення методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу НФУ.

Результати. Роль та значущість НФУ у сфері інвестиційної діяльності визначається їх інвестиційним потенціалом як спроможності використовувати накопичені інвестиційні ресурси для потреб розвитку національної економіки.

Інвестиційний потенціал суб'єкта господарювання визначається як сукупність фінансово-економічних ресурсів, які можуть бути залучені за рахунок всіх (зовнішніх і внутрішніх) джерел фінансування, та чинників, що створюють необхідні умови для забезпечення бажаного рівня його інвестиційної активності, оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення стабільного фінансово-економічного функціонування об'єкта вкладення капіталу та зростання ефективності його діяльності [6].

Проте на сьогодні визначення поняття «інвестиційний потенціал» не є однозначним та загальновизнаним. До теперішнього часу сформувались різні підходи до визначення змісту та економічної сутності поняття «інвестиційний потенціал» (рис. 1).

Можна виокремити три основні підходи до визначення зазначеного поняття, в кожному із яких акцентується увага на переважно одній із вагомих інвестиційних функцій суб'єкта господарювання.

Перший підхід характеризує інвестиційний потенціал тих суб'єктів господарювання, для яких залучення інвестиційних коштів зовнішніх інвесторів є найбільш значущим для їх функціонування і розвитку.

Другий підхід характерний для тих суб'єктів господарювання, для яких значущим є вкладання власних коштів в інші суб'єкти господарювання різних галузей економіки.

Третій підхід визначає інвестиційний потенціал суб'єктів господарювання, для яких в рівних ступенях значущості виступають функції як залучення коштів зовнішніх інвесторів, так і вкладення власних інвестиційних ресурсів в інші підприємства різних галузей економіки.

Автори, які є прихильниками першого підходу [3; 5; 10; 12; 13] під інвестиційним потенціалом розуміють не спроможність бути інвестором, а спроможність бути об'єктом інвестування. Наприклад, Макух Т.О. вважає, що під терміном «інвестиційний потенціал» слід розуміти сукупність наявних матеріальних та нематеріальних, трудових та організаційно-управлінських ресурсів підприємства, що характеризують його спроможність прийняти та освоїти інвестиційні кошти [12].

За таким підходом інвестиційний потенціал розглядається як спроможність залучати інвестиційні ресурси для свого розвитку, тобто в якості інвестиційного потенціалу виступають переважно показники, що характеризують інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання. За цим підходом суб'єкти господарювання виконують функції переважно не як інвестори, а як об'єкти вкладення капіталу. В деяких джерелах такий інвестиційний потенціал називають зовнішнім.

Аналізуючи структуру зазначеного потенціалу, виявляємо, що в якості «інвестиційних ресурсів», як складової інвестиційного потенціалу, виступають відповідні ресурси зовнішніх інвесторів, а щодо складової «можливості», що визначають умови і ефективність їх розміщення, то вони формуються як зовнішніми факторами, які створюють відповідний інвестиційний клімат, так і внутрішніми факторами самого об'єкта інвестування, які визначають його інвестиційну привабливість (рис. 2).

До факторів зовнішнього середовища, які визначають інвестиційний клімат, відносяться такі: нормативно-правове поле; стан інвестиційного ринку, стан фінансово-кредитної системи, стан валютного регулювання, стійкість національної валюти і т. ін.

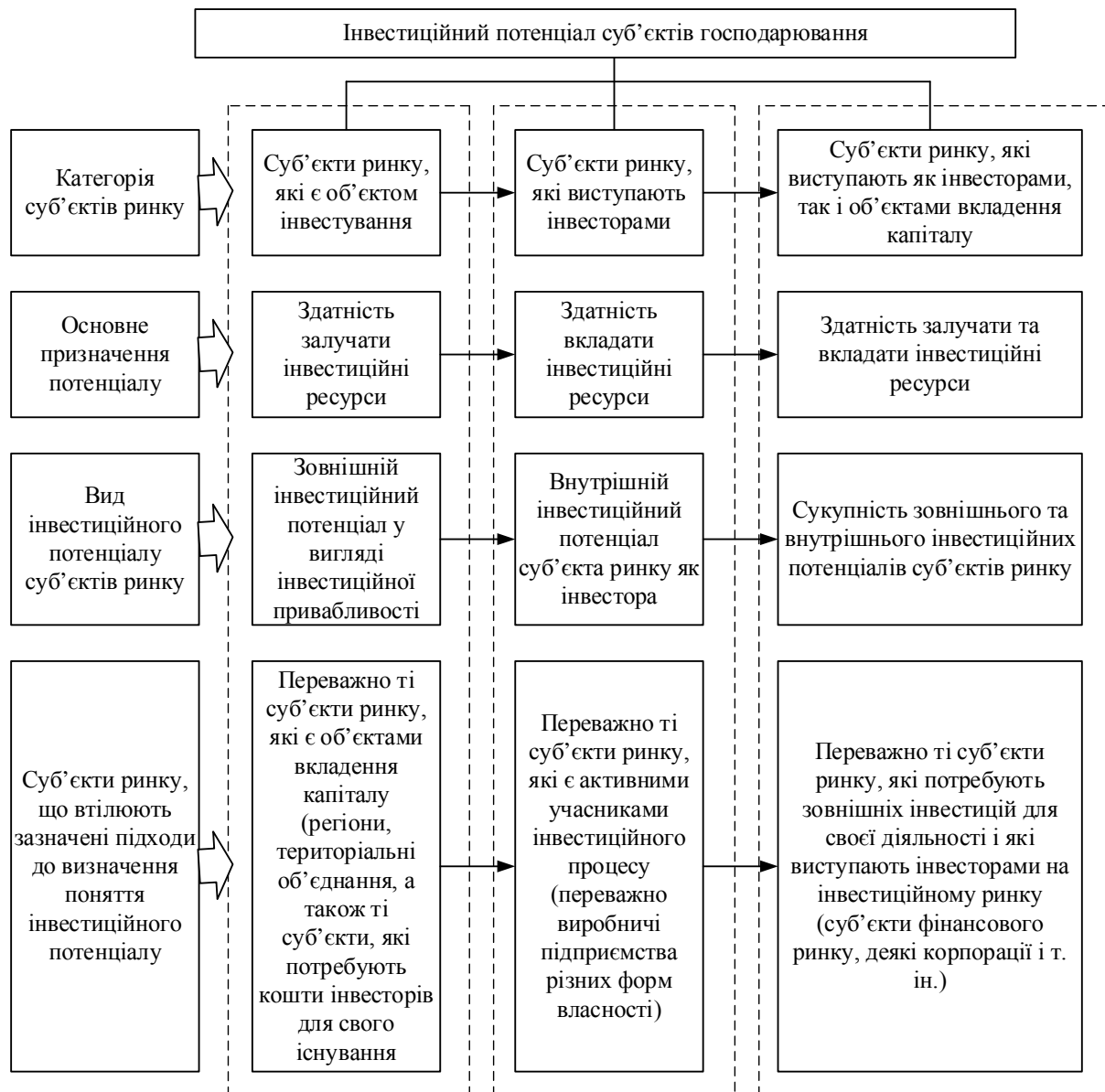

Рис. 1. Підходи до визначення поняття «інвестиційний потенціал»

Fig.1. Approaches to defining the concept of «investment potential»

Джерело: розроблено авторами

До факторів внутрішнього середовища, які визначають інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання, можна віднести: ефективність управління кадрами, фінансовими ресурсами, партнерськими зв'язками, перспективи економічного зростання і т. ін.

Зовнішній інвестиційний потенціал, який загалом визначається інвестиційною привабливістю, спрямовується в першу чергу на розвиток самого суб'єкта господарювання, який є об'єктом вкладення капіталу для зовнішніх інвесторів.

На залучення інвестиційних ресурсів у більшій мірі можуть розраховувати ті економічні суб'єкти, які довели свою спроможність ефективно їх використовувати, тобто отримувати високий дохід на вкладений капітал у вигляді чистого прибутку, виплачувати стійкі дивіденди, забезпечувати прибутковість активів, капіталу й інвестицій, допускати прийнятний ризик і гарантувати недоторканість вкладень незалежно від політичних, економічних й інших факторів зовнішнього середовища [10].

Рис. 2. Структура інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання як об'єкта вкладення капіталу

Fig. 2. The structure of the investment potential of a business entity as an object of capital investment

Джерело: розроблено авторами

За другим підходом до визначення поняття «інвестиційний потенціал» увага акцентується на інвестиційному потенціалі самого суб'єкта господарювання. Мова йде про спроможність самого суб'єкта вкладати інвестиційні кошти у підприємства різних галузей та сфер економіки. Тобто мається на увазі інвестиційний потенціал суб'єкта господарювання як інвестора. Тлумачення поняття «інвестиційний потенціал» суб'єкта господарювання, як спроможності виконувати функції інвестора, можна відслідковувати у ряді публікацій багатьох вчених-економістів [1; 2; 16].

Наприклад, Туріяньська М.М. відзначає, що інвестиційний потенціал підприємства – це сукупність накопичених у результаті господарської діяльності власних ресурсів, які можуть бути використані для інвестицій без порушення поточної роботи [16].

Підходи до тлумачення поняття «інвестиційний потенціал» як спроможність суб'єкта господарювання бути інвестором, в деяких працях характеризується як його внутрішній потенціал [2]. Структура інвестиційного потенціалу охоплює складову «ресурси», які формуються за результатами господарської діяльності – власні ресурси, а також з інших джерел, які є доступними і прийнятними для підприємства, а також

складову «можливості», яку формують фактори внутрішнього середовища і створюють сприятливі умови для виконання суб'єктом господарювання своїх функцій як інвестора (рис. 3).

Рис. 3. Структура інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання як інвестора

Fig. 3. The structure of the investment potential of a business entity as an investor

Джерело: розроблено авторами

Передумови реалізації третього підходу до визначення сутності поняття «інвестиційний потенціал» починають виникати за умов поєднання двох підходів, в яких інвестиційний потенціал з одного боку визначається інвестиційною привабливістю суб'єкта господарювання як об'єкта вкладення капіталу, а з іншого як інвестора – спроможністю його вкладати власні кошти в інші підприємства різних галузей та сфер економіки. Поєднання цих підходів можна простежити в ряді наукових праць відомих вчених-економістів [7; 10; 11].

НФУ як суб'єкти фінансового ринку відносяться до тих суб'єктів господарювання, для яких залучення коштів зовнішніх інвесторів (клієнтів) є не тільки умовою функціонування і розвитку, але й призначенням бути фінансовим посередником між тими, хто має вільні грошові кошти і тими, хто їх потребує.

Залучаючи кошти зовнішніх інвесторів НФУ (особливо це стосується інвестиційних фондів і компаній) формують відповідні ресурси для здійснення фінансового інвестування у корпорації різних галузей економіки, формуючи інвестиційний портфель за принципами прибутковості, надійності і ліквідності, який має забезпечити надходження грошових коштів, що розподіляються між посередником і його клієнтами.

Звідси зовнішній інвестиційний потенціал є надзвичайно важливим для формування фінансових ресурсів НФУ, як основної складової внутрішнього, що разом з можливостями, які створюються факторами мікросередовища зазначених установ, забезпечують спроможність здійснювати фінансове або реальне інвестування, виконуючи тим самим роль фінансових посередників (рис. 4).

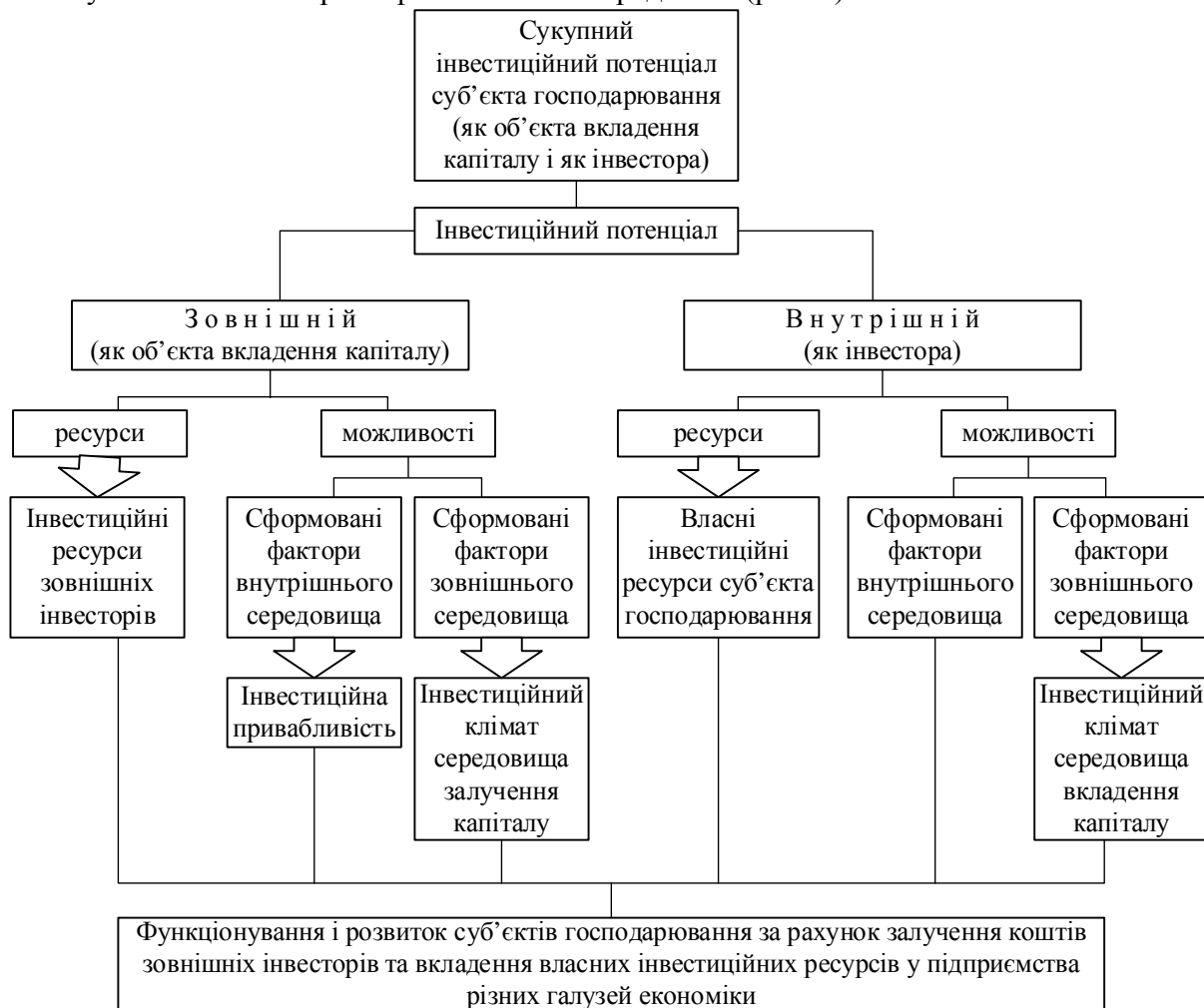

Рис. 4. Структура інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання, які є об'єктами вкладення капіталу та інвесторами

Fig. 4. The structure of the investment potential of business entities that are objects of capital investment and investors

Джерело: розроблено авторами

Аналізуючи діяльність певних суб'єктів ринку, можна прийти до висновку про можливість оцінки їх інвестиційного потенціалу за двома напрямками: як об'єкта вкладення капіталу – за методикою оцінки інвестиційної привабливості (зовнішній інвестиційний потенціал) і як інвестора – за його спроможністю вкладати власні кошти в об'єкти інвестування (внутрішній інвестиційний потенціал).

За таким підходом сумарний інвестиційний потенціал суб'єкта господарювання характеризується як якісними показниками, що не піддаються однозначній числовій оцінці (об'єкт вкладення капіталу), так і кількісними – (як інвестор), що визначаються на базі статистичної та фінансової звітності.

Звідси виникає актуальна наукова проблема щодо коректного поєднання цих показників, які б однозначно оцінювали сукупний інвестиційний потенціал суб'єкта господарювання.

Діяльність НФУ на фінансовому ринку показує, що їх інвестиційний потенціал чітко розмежовується на зовнішній і внутрішній, при чому роль зовнішнього інвестиційного потенціалу є визначальною. Саме зовнішній інвестиційний потенціал є базою для накопичення фінансових ресурсів НФУ, які і формують внутрішній, що спрямовується для здійснення активних операцій на інвестиційному ринку.

Якщо зовнішній інвестиційний потенціал буде нульовим, що спричинить до мінімізації внутрішнього, то діяльність НФУ, які існують за кошти своїх клієнтів, буде припинена. Це підтверджується практикою значної кількості інвестиційних фондів і компаній, а також діяльністю багатьох фінансових компаній України, які виникали в 90-х роках минулого століття і з зазначених причин масово збанкрутіли [4].

Аналізуючи структуру інвестиційного потенціалу НФУ, можна його представити як суму зовнішнього і внутрішнього потенціалів:

$$I_{\Pi}^{\Sigma} = I_{\Pi}^{ЗВ} + I_{\Pi}^{ВН}, \quad (1)$$

де I_{Π}^{Σ} - сукупний інвестиційний потенціал;
 $I_{\Pi}^{ЗВ}$ - зовнішній інвестиційний потенціал;
 $I_{\Pi}^{ВН}$ - внутрішній інвестиційний потенціал.

Враховуючи, що внутрішній інвестиційний потенціал визначається зовнішнім в частині формування його складової «ресурси» (I_p), а складова «можливості» ($I_M^{ВН}$), визначається факторами внутрішнього середовища, то внутрішній інвестиційний потенціал за таких умов його формування, з врахуванням факторів макро- і мікросередовища, може характеризувати інвестиційний потенціал в цілому, що ми і простежуємо в ряді наукових праць відомих вчених-економістів, де при визначенні сукупного інвестиційного потенціалу його не розділяють на «зовнішній» і «внутрішній» [9, 11, 15].

Тобто, символічно це можна представити так:

$$I_{\Pi}^{\Sigma} \Rightarrow \{I_{\Pi}^{ЗВ} = f(\Phi_i^{ЗВ}, \Phi_j^{ВН}); I_{\Pi}^{ВН} = f(\Phi_k^{ВН}, \Phi_n^{ВН})\}, \quad (2)$$

де I_{Π}^{Σ} - сукупний інвестиційний потенціал;
 $I_{\Pi}^{ЗВ}$ - зовнішній інвестиційний потенціал, як складова «можливості» сукупного, що формується факторами зовнішнього $\Phi_i^{ЗВ}$ і внутрішнього $\Phi_j^{ВН}$ середовища, які мають якісний вимір;

$I_{\Pi}^{ВН}$ - внутрішній інвестиційний потенціал, як складова сукупного, що формується факторами внутрішнього середовища $\Phi_k^{ВН}$, які мають якісний вибір і характеризують «можливості» та факторами внутрішнього середовища $\Phi_n^{ВН}$, які мають кількісний вимір і характеризують «ресурси».

Перелік факторів мікросередовища, які визначають процес формування інвестиційного потенціалу НФУ, залежить від їх типу (інвестиційні фонди, страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії тощо), виду їх діяльності як суб'єктів фінансового ринку, характеру та специфіки операцій на ринку фінансових послуг і т. ін.

Основою коректної оцінки інвестиційного потенціалу НФУ є обґрунтований вибір показників його складових.

Перелік складових елементів можна згрупувати за такими характеристиками (рис. 5):

1) фактори макросередовища, які можна оцінити експертним методом (оцінка якісних показників);

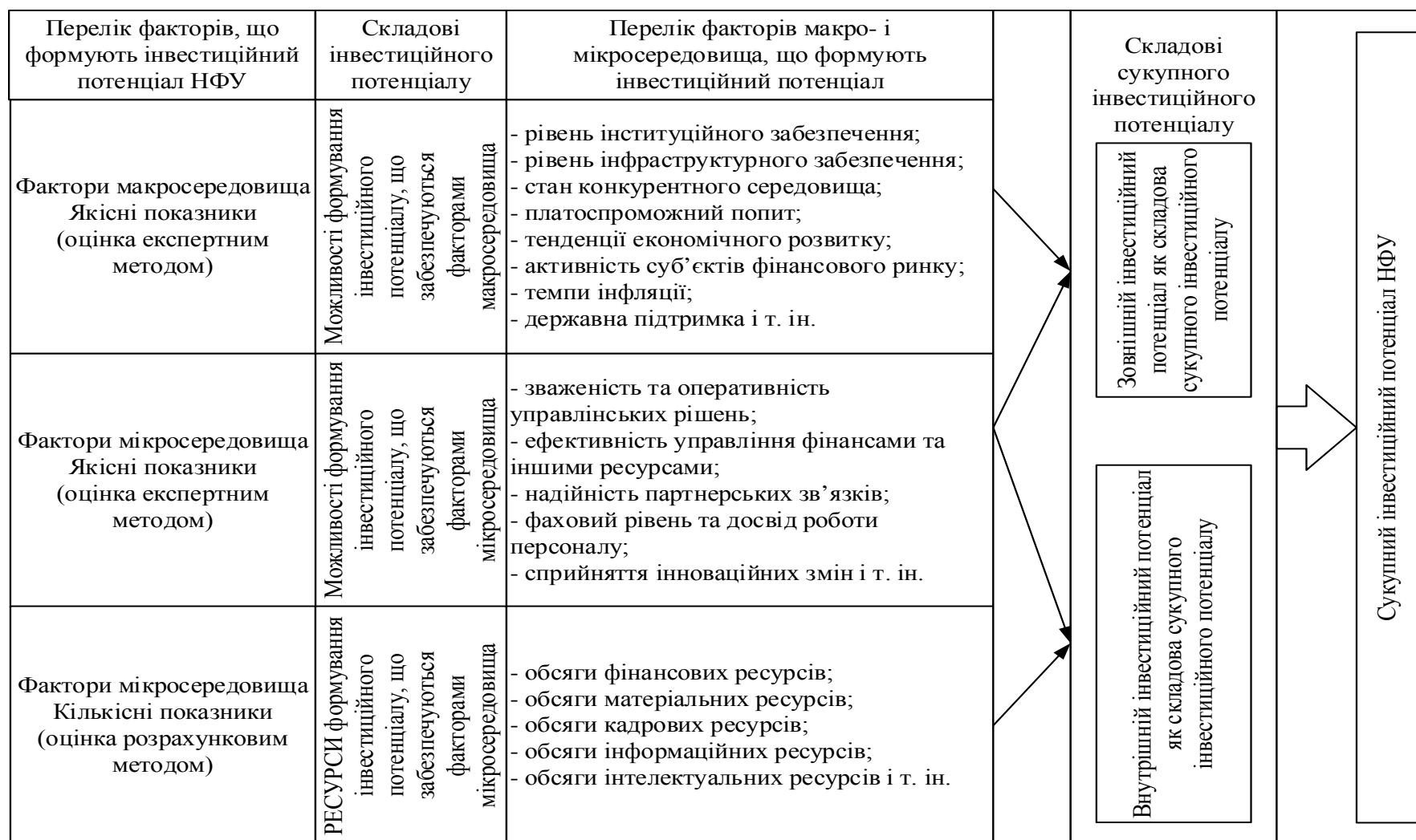

Рис. 5. Складові формування сукупного інвестиційного потенціалу НФУ за системою показників макро- і мікросередовища
 Fig. 5. Components of the formation of the total investment potential of the NFE according to the system of indicators of the macro- and microenvironment

Джерело: розроблено авторами

2) фактори мікросередовища, які можна оцінити шляхом розрахунків (оцінка кількісних показників);

3) фактори мікросередовища, які можна оцінити експертним методом (оцінка якісних показників).

Рівень зовнішнього інвестиційного потенціалу НФУ визначається таким:

- здатність НФУ привертати увагу та бути інвестиційно привабливими для потенційних клієнтів, що розміщують свої кошти на вигідних для себе умовах;
- наявність перспективних напрямів вкладення коштів потенційних клієнтів;
- привабливість фінансових інвестицій, з яких формуються високоприбуткові, надійні і ліквідні портфелі цінних паперів;
- стійке збільшення вартості активів НФУ, обсягів фінансових операцій, активне формування портфелів цінних паперів.

Зовнішній інвестиційний потенціал НФУ визначається в основному факторами мікросередовища, які характеризують їх інвестиційну привабливість та факторами макросередовища, які сприяють або стримують процеси залучення (вкладання) коштів у зазначені установи, що характеризує інвестиційний клімат країни, регіону, де знаходяться постачальники інвестиційних ресурсів.

Внутрішній інвестиційний потенціал НФУ можна оцінити за фактом накопичених фінансових ресурсів, що визначається результативністю зовнішнього інвестиційного потенціалу та інших ресурсів, які є в зазначених

установах (кадрових, матеріальних, інтелектуальних, інформаційних і т. ін.) і які можуть бути використані як інвестиційні.

Оцінка зазначених факторів, які формують складову «ресурси» інвестиційного потенціалу НФУ, є його кількісною характеристикою. Що стосується складової «можливості» внутрішнього інвестиційного потенціалу, яка визначається головним чином факторами мікросередовища та факторами макросередовища щодо його реалізації, є його якісною характеристикою.

Сукупність певних визначених факторів макросередовища, які враховуються в оцінці зовнішнього і внутрішнього інвестиційних потенціалів НФУ визначають відповідний інвестиційний клімат, де функціонують зазначені установи, і характеризують ризикованість процесів залучення коштів клієнтів і їх інвестування в певні галузі економіки.

Схема взаємозв'язку зовнішнього і внутрішнього інвестиційних потенціалів характеризує діяльність НФУ на фінансовому ринку як фінансових посередників, які залучають кошти своїх клієнтів для формування необхідного обсягу фінансових ресурсів, завдяки зовнішньому інвестиційному потенціалу, і які далі використовуються для формування ресурсів внутрішнього інвестиційного потенціалу, що разом з іншими видами ресурсів, які можуть бути використані як інвестиційні, а також з можливостями, що забезпечуються факторами макро- і мікросередовища формують сукупний інвестиційний потенціал (рис. 6). Сукупний інвестиційний потенціал може бути використаний для реалізації фінансових або реальних інвестицій в об'єкти різних галузей економіки.

Що стосується оцінки інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання, то на сьогодні не існує єдиної загальноновизнаної методики, яка б могла коректно здійснити процес оцінювання зазначеного потенціалу. Навіть рейтингові методики, що пропонуються у виданнях фірм «Standard & Poors Rating Services», «World Bank Group», «Moody's Investors Service», «The Global Competitiveness Index» не мають єдиної методологічної бази і характеризуються значним рівнем суб'єктивізму [14].

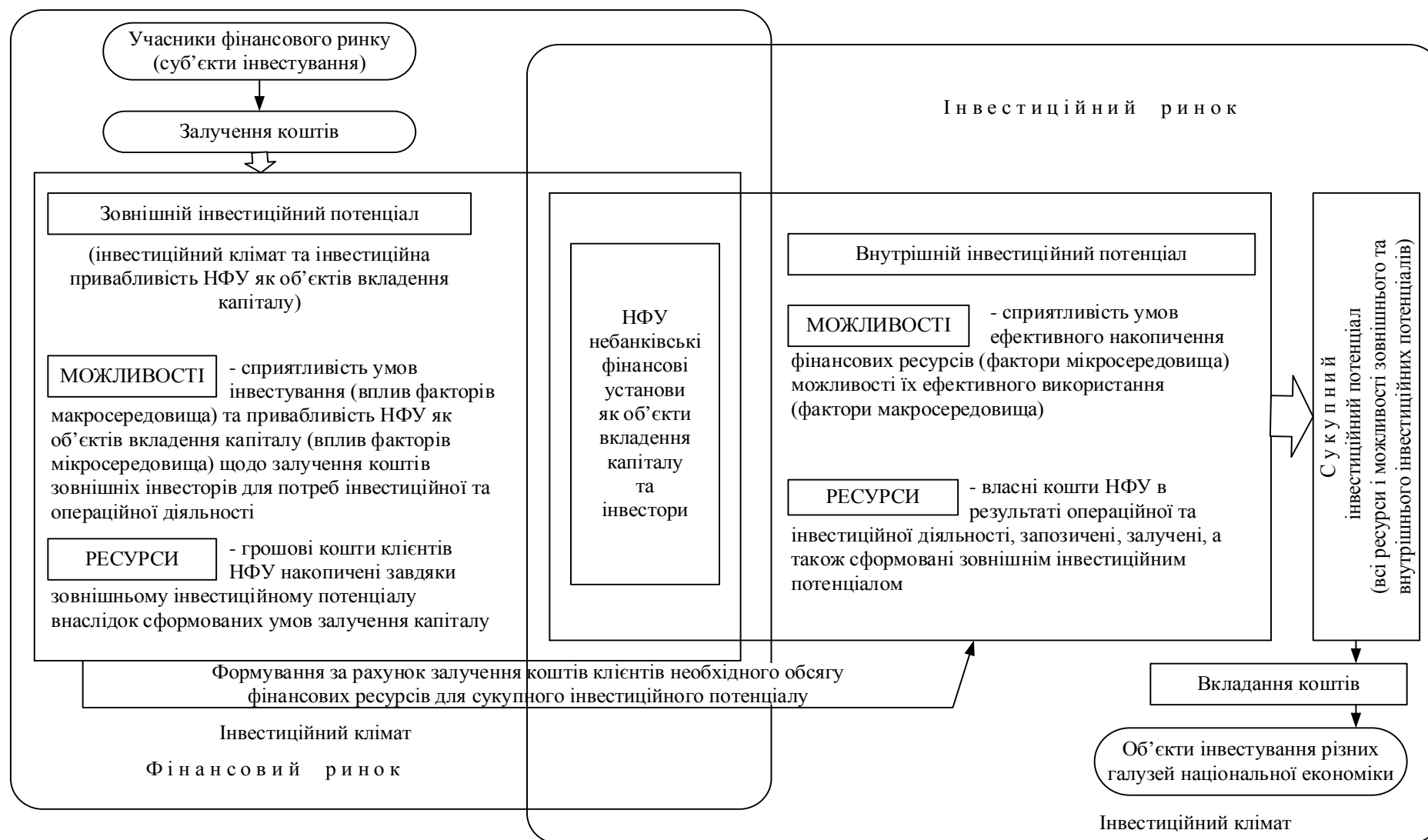

Рис. 6. Схема формування та використання сукупного інвестиційного потенціалу НФУ

Fig. 6. The scheme of formation and use of the total investment potential of the NFU

Джерело: розроблено авторами

Це пояснюється не тільки багатоаспектністю форм і видів діяльності суб'єктів ринку, а й багаточисельністю факторів впливу макро- і мікросередовища, які формують інвестиційний потенціал, значна кількість яких не має кількісного виміру, а може бути оцінена лише експертним методом, що і допускає суб'єктивізм в процесі оцінювання.

До того ж залишається нерозв'язаною проблема коректного поєднання якісних і кількісних показників в процесі оцінювання інвестиційного потенціалу суб'єктів ринку, що відбивається на достовірності результатів оцінювання.

Виходячи з характеру діяльності НФУ як фінансових посередників, сутності та складових їх інвестиційного потенціалу, його оцінювання необхідно проводити на основі як кількісних, так і якісних показників (рис. 5).

З всього переліку факторів макро- і мікросередовища враховуються лише ті, які є найбільш вагомими за впливом на формування інвестиційного потенціалу НФУ.

Кількісну оцінку в основному проводять на базі інтегрального показника, який характеризує здатність суб'єкта до здійснення інвестиційної діяльності. Оцінка якісних показників характеризує ступінь готовності до інвестування [9].

Кількісна оцінка може здійснюватися за методикою, яка включає такі етапи [8; 10]:

- визначення інтегральних показників інвестиційних ресурсів. Визначається на основі методу консолідованих коефіцієнтів в зважених балах;
- визначається вага кожного показника в загальному рівні інвестиційного потенціалу. Визначення проводиться експертним методом відповідними фахівцями в галузі фінансових ринків;
- визначається інтегральний показник інвестиційного потенціалу на базі показників кількісної оцінки.

Щодо оцінки сукупного інвестиційного потенціалу НФУ, то враховуються як кількісні, так і якісні показники.

Алгоритм оцінювання інвестиційного потенціалу НФУ (рис. 7) включає такі етапи: визначення факторів макросередовища, що впливають на формування зовнішнього інвестиційного потенціалу; визначення найбільш значущих факторів впливу; визначення вагомості найбільш значущих факторів; визначення факторів мікросередовища, що впливають на формування зовнішнього інвестиційного потенціалу; групування визначених та оцінених якісних показників макро- і мікросередовища за складовими формування (інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість); визначення фінансових та інших видів ресурсів, які використовуються в якості інвестиційних, при формуванні інвестиційного потенціалу; виявлення найбільш значущих ресурсів, що використовуються в якості інвестиційних; оцінка вагомості значущих інвестиційних ресурсів; оцінка сукупного інвестиційного потенціалу за якісними і кількісними показниками.

Слід також звернути увагу на методику оцінювання інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання, на базі якої здійснюється розрахунок інтегрального показника з використанням методу Харрінгтона [15].

Недоліком зазначеного методу є трудомісткість розрахунків, необхідність проведення рейтингової оцінки суб'єктів ринку, які споріднені за видом економічної діяльності, для виявлення лідера, визначення показників у безмірному вигляді, частинних функцій, які визначаються відповідно до шкали Харрінгтона і т. ін.

Проте, цей метод, за умов його удосконалення, можна вважати найбільш прийнятним для оцінювання інвестиційного потенціалу суб'єктів ринку із-за можливості врахування різнопланових факторів впливу, що позитивно відбивається на результатах оцінки.

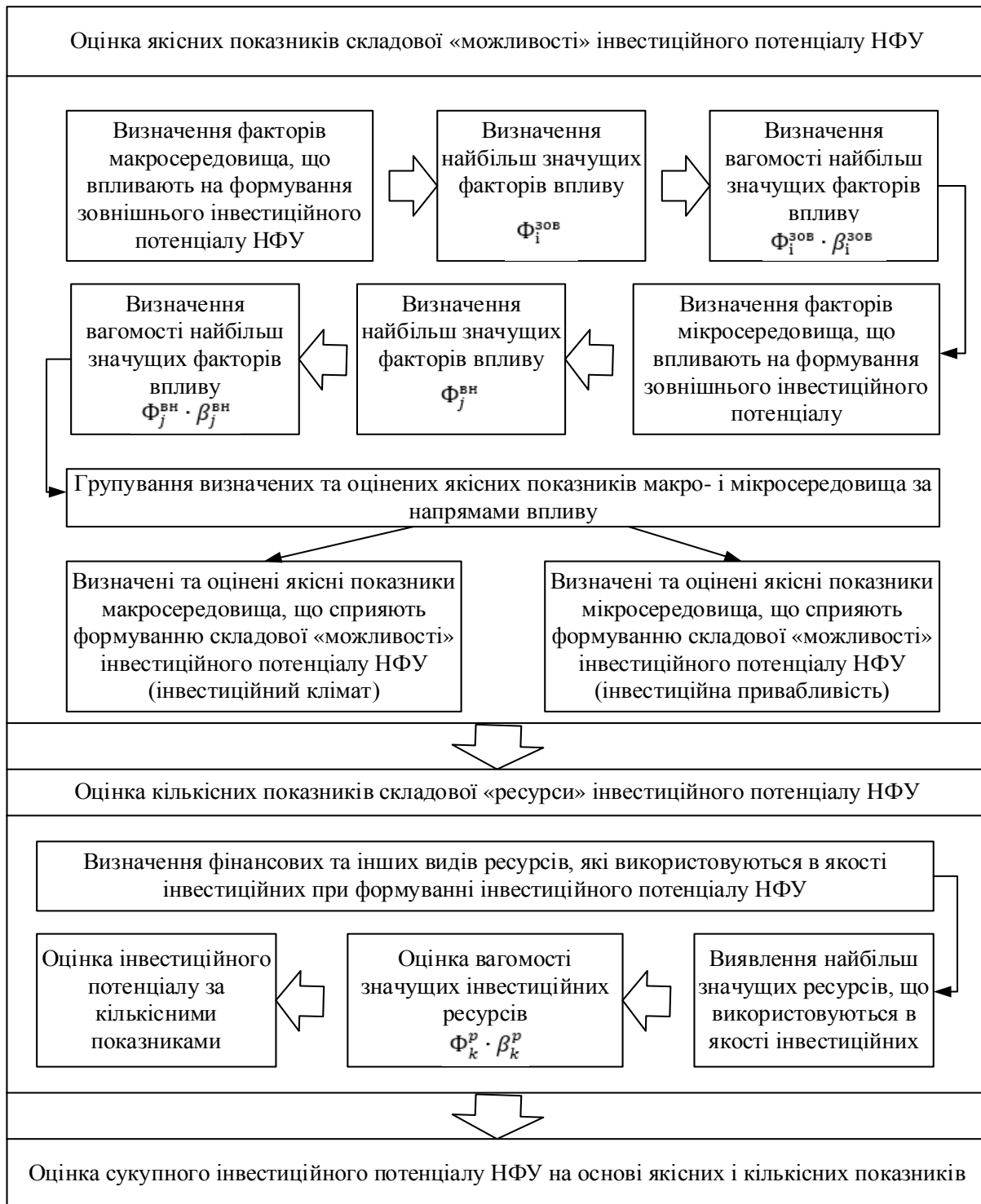

Рис. 7. Алгоритм оцінки інвестиційного потенціалу

Fig. 7. Investment potential assessment algorithm

Джерело: розроблено авторами

Висновки. Огляд літературних джерел, що стосуються оцінювання інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання показав на існування щонайменше трьох підходів до його оцінювання в залежності від його ролі на інвестиційному ринку: як об'єкта вкладення капіталу, що актуалізує функцію залучення капіталу, і відповідно оцінюється зовнішній інвестиційний потенціал; як

інвестора, що актуалізує функцію інвестування (фінансового або реального); як суб'єкта, що поєднує ці функції, де предметом оцінки є внутрішній і зовнішній потенціали.

Існуюча практика оцінювання інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання, що поєднують функції залучення інвестиційних ресурсів і їх вкладання в інші суб'єкти ринку, показує спроби використання різнопланових показників якісної і кількісної оцінки інвестиційного потенціалу в одній методиці, що створює проблему їх коректного поєднання для достовірної оцінки зазначеного потенціалу.

НФУ є типовим прикладом поєднання функцій залучення інвестиційних ресурсів та функцій використання (вкладання) їх в інші суб'єкти господарювання різних галузей економіки. Оцінка інвестиційного потенціалу НФУ як посередників на фінансовому ринку залежить від їх типу (інвестиційні фонди і компанії, кредитні спілки, страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди і т. ін.), характеру діяльності та різнобічності факторів впливу макро- і мікросередовища, що потребує зважених рішень щодо вибору найбільш впливових і ефективного їх поєднання.

1. Арапов О.С. Інвестиційний потенціал підприємства: кількісна оцінка. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №4, Т.2. С. 256-259.
2. Ворсовський О. Л. Теоретико-методичні основи інвестиційного потенціалу підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 15. С. 8-11.
3. Говорун Я. В., Грищенко В.Ф. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону (на прикладі Сумської та Хмельницької областей). *Вісник Сумського державного університету*. 2010. №1. С. 153-161.
4. Дубина М. В. Стан та перспективи розвитку системи парабанківських посередників. *Науковий Вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2010. № 3(8). С. 52-57.
5. Єпіфанов А. О., Мінченко М. В., Дадашев Б. А. Управління регіоном : навчальний посібник; ред. А. О. Єпіфанов. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 361 с.
6. Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія; ред. А. О. Єпіфанов. Суми : УАБС НБУ, 2007. 286 с.
7. Здреник В. С. Інвестиційний потенціал: сутність поняття та проблеми оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Вип. 1(1). С. 363-367.
8. Кобушко І. М., Чухно Р. Ю. Оцінка інвестиційного потенціалу України з урахуванням інфраструктурних змін. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2021. № 3. С. 102-119.
9. Коритько Т. Ю., Крук О. М. Оцінка інвестиційного потенціалу підприємства. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2015. № 2. С. 93-96.
10. Кукош М. С. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону з позиції районів з використанням методу багатомірного шкалювання. *Інтелект XXI*. 2018. № 2. С. 144-150.
11. Литюга Ю. В. Оцінка інвестиційного потенціалу підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2007. Вип. 20-21. С. 72-78.
12. Макух Т. О., Стечишин Т.О. Інвестиційний потенціал як фактор підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. *Фінанси України*. 2009. № 9. С. 67-77.
13. Олександренко І. В. Оцінка інвестиційного потенціалу регіонів. *Регіональна економіка*. 2009. № 3. С. 80-91.
14. Руденко О. А. Методичні основи оцінки інвестиційного потенціалу: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Вісник Одеського національного університету*. 2019. Том 24. Вип. №2 (75). С. 45-49.
15. Тимошук О. М., Горошко К. О. Система оцінки та реалізації інвестиційного потенціалу судноплавних компаній внутрішнього водного транспорту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 18-21.
16. Туріяньська М. М. Інвестиційні джерела. Донецьк: ЮгоВосток, 2004. 317 с.

References

1. Arapov, O.S. "Investment potential of the enterprise: quantitative assessment." *Herald of Khmelnytskyi National University*, no.4, 2010, pp.256-259.
2. Vorsovskyy, A. L. "Theoretical and methodological basis of the investment potential of the enterprises." *Investments: practice and experience*, no.15, 2007, pp.8-11.
3. Novorun, Ya. V., & V. F. Hryshchenko. "Assessment of the investment potential of the region (on the example of Sumy and Khmelnytskyi regions)." *Herald of Sumy State University*, no.1, 2010, pp.153-161.

4. Dubyna, M. V. "The state and prospects for the development of the system of parabank intermediaries." *Scientific Bulletin: finance, banks, investments*, no.3(8), 2010, pp. 52-57.
5. Yepifanov, A. O., etc. *Administration of the region*. Sumy, DVNZ «UABS NBU», 2008.
6. Yepifanov, A. O., etc. *Assessment of creditworthiness and investment attractiveness of economic entities*. Sumy, UABS NBU, 2007.
7. Zdrenyk, V. S. "Investment potential: the essence of the concept and assessment problems." *Scientific Herald of Uzhhorod University*, no. 1(1), 2016, pp. 363-367.
8. Kobushko, I. M., & R. Yu. Chukhno. "Evaluation of investment potential of Ukraine taking into account infrastructure changes." *Visnyk of Sumy State University*, no. 3, 2021, pp.102-119.
9. Korytko, T. Yu., & O.M. Kru. "Assessment of the investment potential of the enterprise." *Bulletin of the Donbas State Machine-Building Academy*, no.2, 2015, pp.93-96.
10. Kukosh, M. S. "Assessment of the investment potential of the region from the point of view of the districts using the method of multidimensional scaling." *Intellect XXI*, no.2, 2018, pp.144-150.
11. Lytiuha, Yu. V. "Assessment of the investment potential of the enterprise." *Strategy of economic development of Ukraine*, no.20-21, 2007, pp.72-78.
12. Makukh, T. O., & T. O. Stechyshyn. "Investment potential as a factor in improving the efficiency of financial resources." *Finances of Ukraine*, no.9, 2009, pp. 67-77.
13. Oleksandrenko, I. V. "Assessment of investment potential of regions." *Regional economy*, no.3, 2009, pp.80-91.
14. Rudenko, O. A. "Methodological foundations of investment potential assessment: domestic and foreign experience." *Odesa National University Herald*, no. 2(75), 2019, pp.45-49.
15. Tymoshchuk, O. M., & K. O. Horoshko. "The evaluation and implementation system for investment potential of shipping companies of the inland water transport." *Investments: practice and experience*, no.6, 2015, pp.18-21.
16. Turiyans'ka, M. M. *Investment sources*. Donetsk, Yuho-Vostok, 2004.